

ON
THE
MOVE

CULTURAL MOBILITY YEARBOOK 2022

Suomenkielinen tiivistelmä

Co-funded by
the European Union

Suomenkielinen tiivistelmä¹

Kulttuurialan toimijoiden kansainvälinen liikkuvuus kaventui vuonna 2021 tasapainotteluksi koronasulkujen, rajojen sulkemisen ja alati muuttuvien kansallisten määräysten välillä. Samaan aikaan kulttuurikentällä osa vanhoista käytännöistä hylättiin, osa vielä vanhempia otettiin jälleen esiin, ja myös uusia – usein verkossa toteutettuja – muotoja kehitettiin. Tämä julkaisu antaa kokonaiskuvan vuoden 2021 muutoksista kulttuurisektorin liikkuvuuden osalta.

Ensimmäisessä, avoimia hakuja analysoivassa osiossa päälähteenä ovat tiedot On the Move -verkkosivustolta, jolla vuonna 2021 julkaistiin 641 rahallisesti tuettua, liikkuvuuteen liittyvää kutsua 76:ään maahan, esimerkiksi residensseihin. Osiossa pyritään kartoittamaan muutoksia alueittain, taiteenaloittain ja liikkuvuuden eri muotojen osalta, jotta näkyviin nousisi kattava kuva sekä vuoden 2021 tapahtumista että siitä, mitä mahdollisesti on nähtävissä tulevaisuudessa erityisesti digitaalisen liikkuvuuden osalta.

Toisessa osassa tarkastellaan aihetta yksityiskohdaisemmin kolmen, eri näkökulmista kirjoitettujen artikkelien kautta. Projektipäällikkö, kuraattori Chiara Organtini muistelee omia kokemuksiaan verkkotapaamisten, festivaalien ja muiden esittävän taiteen alan tapahtumien järjestäjänä ja osallistujana – aina lukemattomista online -kokouksista (globaaliin) paikallisradioon ja digitaalisiin reiveihin. Eteläafrikkalainen Andre Le Roux kirjoittaa livestriimuksen Digital Futures Research -selvityksestä, joka loi pohjaa ja tuki uuden Concerts SA Digital Mobility Fundin perustamista. Le Roux käsittelee artikkelissaan myös suoratoiston riskejä, mahdollisuuksia ja sen tuomaa lisäarvoa eteläafrikkalaiselle musiikkisektorille. Lopuksi, erityisesti liittyen On the Move 20-vuotisjuhlavuoteen 2022, organisaation ensimmäinen puheenjohtaja Mary Ann DeVlieg luo katseensa On the Move historiaan ja sen myötä kulttuurisen liikkuvuuden kehittymiseen viimeisen kahden vuosikymmenen aikana.

Johtoteemat ja havainnot

Koronaepidemia aiheutti laajaa häiriötä, mutta henkilökohtainen liikkuvuus on jatkunut. Huolimatta peruutetuista tai mukautetuista toiminnoista ja tapahtumista, yksilöiden fyysinen liikkuvuus muodosti edelleen suurimman osan (70,6 %) liikkuvuusdatasta.

Koronavirus vaikutti liikkuvuuteen kaikessa, prosessien alusta niiden loppuun. Vaikutukset vaihtelivat ohjelmistokelpoisuudesta aiempaa monimutkaisempiin ja kalliimpiin matkustusprosesseihin sekä koronaturvallisten tai koronarajoituksia noudattavien uusien formaattien kysyntään.

Samaan aikaan **digitaalinen liikkuvuus on lisääntymässä.** Datan mukaan 29,4 % kutsuista vuonna 2021 koski digitaalisia tai etätapahtumia tai verkko- ja lähityöskentelyn yhdistelmää – osuus oli suurempi kuin vuonna 2020. Jos 'online' olisi maa, se olisi ollut kohderyhmän yleisin matkakohde vuonna 2021.

Digitaaliset muodot toteutuivat alueellisesti.

- Afrikkalaiset organisaatiot omaksuivat digitaalisen liikkuvuuden vuonna 2021: 62,5 % kaikista kutsutapahtumista, joihin osallistui Afrikassa toimivia järjestäjiä, toteutettiin joko verkossa tai hybridimuotoisina.

¹ The Executive Summary has been translated into Finnish by Nina Jääskeläinen, the Yearbook aiming to feed into discussions at the 2022 Cultural Mobility Forum held in Helsinki, Finland and online.

- Etelä- ja Pohjois-Amerikassa 48,6 % aktiviteeteista yhdysvaltalaisen järjestäjien kanssa käytiin verkossa tai hybrideinä, johtuen osin yliopistoihin ja yksityisiin säätiöihin liittyvien apurahaohjelmien mukautuksista.
- Aasian alueilla kulttuurinen liikkuvuus oli keskenään hyvin toisistaan eroavaa, mutta Kaakkois- ja Itä-Aasiassa Japani, Etelä-Korea ja Singapore olivat edelleen erittäin aktiivisia. Vuonna 2021 Japanin osuus kaikista digitaalisista, etä- ja hybriditapahtumista koko Aasian osalta oli noin neljännes ja Itä-Aasian luvuista puolet.
- Euroopassa Pohjois- ja Länsi-Euroopan maat olivat suuria digitaalisen liikkuvuuden edelläkävijöitä etenkin kulttuurivientijärjestöjen rahoituksella. Kun vuonna 2020 liikkuvuusmahdollisuudet keskittyivät enemmän olemassa olevan työn esittelyyn tai sen mukauttamiseen, niin vuonna 2021 painopiste oli siirtynyt tilaustöihin ja projektirahoitukseen uusien teosten luomiseksi.
- **Virtuaaliresidenssi-ohjelmat hakeutuivat tukiohjelmien piiriin:** 17,5 % verkko- tai hybridiresidensseistä tarjosi työpajoja tai koulutusta ja 12,5 % mentorointia.
- **Jo alun perin digitaalisiksi tarkoitetuille teoksille tarjoutui enemmän tilaisuuksia teosten valmistamiseen ja esittelyyn,** mukaan lukien moninaiset ponnistelut kiertue-esitysten muokkaamiseksi virtuaali- ja etäformaateiksi.

Kaikesta huolimatta, jotkin tekemisen muodot eivät taivu online-työskentelyyn. Virtuaalisten halkeamien läpi lipsahtivat mahdollisuudet työskennellä yhteisöryhmien kanssa (se oli mahdollista vain 1,9 % online- tai hybridikutsuissa), arkistojen ja kokoelmien hyödyntäminen (1,9 %) tai tilaisuudet nähdä toisten taiteilijoiden töitä (3,1 %). Yhteisöllinen taiteellinen työ kanavoitui tapaamisiin ja formaattivaihtoihin, ei live-yhteistyöhön.

Online-työskentelyn lisääntyminen on vähentänyt jyrkkiä kategorisoitajia. Noin kolmannes digitaalisista tai hybridikutsuista hyväksyi sekä yksityishenkilöiden että organisaatioiden hakemukset. Noin neljä kymmenestä oli avoin kaikille tieteenaloille tai monitieteiselle työlle.

Digitaalinen liikkuvuus tapahtui olemassa olevien rakenteiden sisällä. Useimmat vuonna 2021 syntyneet 'uudet' aloitteet tai formaatit olivat jo käynnissä olevien ohjelmien mukautuksia tai jo olemassa olevan rahoituksen uudelleen kohdentamista.

Formaatit ovat muuttumassa yhä monimuotoisemmiksi. Vuonna 2021 nähtiin esimerkiksi:

- **Hybridikutsuissa otettiin käyttöön 'vaihteellinen' lähestymistapa** – esimerkiksi ensin useiden kuukausien esityöskentely verkon välityksellä ja sen jälkeen lyhyt henkilökohtainen, fyysinen residenssi. Joidenkin toimintojen siirtäminen verkkoon tukeekin projektien elinkaaria.
- **Projektit monessa tapauksessa saattoivat taiteilijoita yhteen toistensa kanssa.** 24,5 % online-kutsuista ja 15,8 % hybridikutsuista koski taiteilijoiden organisointia työpareiksi tai työryhmiksi yhteisiin projekteihin. Jo olemassa olleiden yhteistyökumppaneiden kanssa hakemiseen oli taiteilijoilla aiempaa vähemmän mahdollisuuksia.

Osallistujille digitaalisen liikkuvuuden avoimuus voi olla pettävää. Digitaaliset kutsut ehkä suunnataan koko maailmaan, mutta ne ovat monien yksilöiden ulottumattomissa kielimuurin, tietoteknisten taitojen tai IT-laitteiden puutteen johdosta. Vain 4,4 % verkko- ja hybridikutsudatasta sisälsi lisärahoitusta tietoliikenneyhteyksien, ohjelmistojen tai laitteiden kustannuksiin.

Silti, **digitaalinen ja hybridiliikkuvuus lienee tullut jäädäkseen,** ei vähiten siksi, että se voi tarjota jossain määrin kestävämmän tavan työskennellä. Henkilökohtainen liikkuvuus todennäköisesti jatkuu myös, koska mikään ei voita kasvotusten samassa tilassa kohtaamista. Ideaalitapauksessa meille jää entistä enemmän yksilöllisiä valintavaihtoehtoja, taiteilijoille ja kulttuurialan ammattilaisille tarjoutuu enemmän mahdollisuuksia, ja ympäristölle koituu vähemmän liikkuvuuteen liittyviä haittoja.